

Ongelijke kansen voor leerlingen en verwachtingen van leraren

De afgelopen tijd laaide in het land en onze stad de discussie over kansen(on)gelijkheid onder leerlingen weer op. De tv-serie *Klassen* (2020) was een aanleiding voor de vernieuwde landelijke aandacht voor de ongelijke kansen, maar zeker niet de enige. Ook de zorgelijke feiten uit het rapport *Ongelijkheid van het jonge kind* dat het Centraal Planbureau eind 2020 publiceerde (Zumbuehl & Dillingh, 2020), waren aanleiding voor de aandacht. Eén van die feiten is dat kinderen van ouders met een laag inkomen of laag opleidingsniveau al voor de basisschool met een achterstand beginnen, die ze in hun hele schoolloopbaan niet meer inhalen.

Ook de Inspectie van het Onderwijs signaleert ongelijke kansen voor leerlingen. In haar rapport *De staat van het onderwijs 2020* (Vogelzang & Deursen, 2020) staat dat kinderen van ouders met een opleidingsniveau tot mbo-2 nog steeds voornamelijk een vmbo-advies krijgen. Kinderen van ouders met een hbo-master of wo-opleiding krijgen meestal een havo- of vwo-advies. Het gaat hier om kinderen met een vergelijkbaar cognitief niveau maar met verschillende achtergronden. In hetzelfde rapport staat dat ook de schoolloopbaan van leerlingen in het voortgezet onderwijs bepaald wordt door het opleidingsniveau van de ouders. Leerlingen met hoogopgeleide ouders blijven namelijk minder vaak zitten en stromen na het behalen van een eerste diploma vaker door binnen het voortgezet onderwijs.

Bovendien stromen studenten met laagopgeleide ouders minder vaak van het mbo door naar het hbo, en ze vallen daar vaker uit in het eerste jaar. De verklaringen daarvoor zijn divers: de aanleg van de leerlingen speelt een rol, maar zeker ook de thuisomgeving, waar een lage sociaaleconomische status (SES) betekent dat kinderen thuis vaak meer taken hebben, en er minder geld is voor laptops of bijles. En ze hebben minder toegang tot de omgeving die ontwikkeling bevordert, als musea, concerten en bibliotheken.

Zonder te willen claimen dat mensen gelukkiger zijn naarmate ze een hogere opleiding hebben genoten, betekent zo'n opleiding op dit moment in onze maatschappij wel meer kans op een goede gezondheid, een goed inkomen en een goede maatschappelijke positie. Wat we natuurlijk willen is dat alle leerlingen, ook en juist uit gezinnen met een lagere SES, hun talenten kunnen ontwikkelen en kunnen worden wat ze willen. Zonder beperkt te worden door hun maatschappelijke situatie of de achtergrond van hun ouders; in Rotterdam en in Nederland. Kansengelijkheid is daarmee binnen IvL een issue. Het streven naar kansengelijkheid vraagt van lerarenopleiders en leraren dat ze een benadering hanteren waarin ze zoveel mogelijk kansen creëren voor álle leerlingen.

In veel studies wordt het verband gelegd tussen enerzijds de mate waarin leerlingen hun talenten ontwikkelen en anderzijds de verwachtingen die de leraar heeft van de betreffende leerlingen (Bouderbane, 2020; Peterson, Rubie-Davies, Osborne & Sibley 2016; Pit-ten Cate & Glock, 2018; Rubie-Davies, 2015; Timmermans, Kuyper & Van der Werf, 2015). De studies laten zien dat er een relatie is tussen lage verwachtingen bij de leraar ten aanzien van leerlingen met een lage SES en leerlingen met een niet-westerse achtergrond en een gebrek aan succes voor die leerlingen. Bovendien blijkt dat er een verband is tussen de hoge verwachtingen van een leraar en de resultaten van de leerlingen. Dit betekent dus dat hoge verwachtingen een rol kunnen spelen in het vergroten van kansengelijkheid. Daarom heb ik de naam van mijn lectoraat enigszins aangescherpt: lectoraat *Didactiek(van hoge verwachtingen)*. Het lectoraat richt zich op het verband tussen de verwachtingen van leraren en het gedrag van leraren en het effect van deze twee aspecten op het leren en de motivatie van leerlingen.

Mijn expertise ligt in het onderwijs. Ik heb niet de deskundigheid om oplossingen te bedenken voor de maatschappelijke problemen rond inkomen en armoede of etnisch profileren, die ook een belangrijk onderdeel vormen van het probleem van kansengelijkheid. Maar onderwijs kan zeker wel iets betekenen in het doorbreken van het veelbeschreven verband tussen minder kansen voor leerlingen en het opleidingsniveau, de etniciteit, of de SES van de ouders (Zumbuehl & Dillingh, 2020). Want juist als er verschillen zijn in kansen tussen leerlingen op basis van de gezinsomstandigheden waarin ze opgroeien, is het van groot belang dat de school er in haar onderwijs voor zorgt dat alle leerlingen kansen krijgen, ook als die gezien de thuissituatie niet vanzelfsprekend zijn. Leraren staan voor de complexe taak om voor alle leerlingen op school gelijke kansen te creëren om hun talenten te ontplooien. Niet makkelijk, maar wel nodig.

Referenties:

- Bouderbane, A., (2020). Student social background and teacher expectations: The self-fulfilling prophecy. *Cross-Cultural Communication*, 16, 17-22. doi:10.3968/11500
- Peterson, E.R., Rubie-Davies, C., Osborne, D., & Sibley, C., (2016). Teachers' explicit expectations and implicit prejudiced attitudes to educational achievement: Relations with student achievement and the ethnic achievement gap. *Learning and Instruction*, 42, 123-140.
- Pit-ten Cate, I., & Glock, S. (2018) Teacher expectations concerning students with immigrant backgrounds or special educational needs. *Educational Research and Evaluation*, 24, 277-294. doi:10.1080/13803611.2018.1550839

- Rubie-Davies, C. (2015). *Becoming a high expectation teacher. Raising the bar*. London & New York: Routledge.
- Timmermans, A., Kuyper, H., & van der Werf, G. (2015). Accurate, inaccurate, or biased teacher expectations: Do Dutch teachers differ in their expectations at the end of primary education? *British Journal of Educational Psychology*, 85, 459–478. doi:10.1111/bjep.12087
- Vogelzang, M., & Deursen, E. (2020). *De staat van het onderwijs 202*. Den Haag: Inspectie van het Onderwijs.
- Zumbuehl, M., & Dillingh, R. (2020). *Ongelijkheid van het jonge kind*. Den Haag: Centraal Plan Bureau.